EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2011.6.30.
COM(2011) 393 végleges

ZÖLD KÖNYV

Az Európai Unió kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzési rendszere: a biztonság és versenyképeség biztosítása változó világunkban

ZÖLD KÖNYV

Az Európai Unió kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzési rendszere: a biztonság és versenyképeség biztosítása változó világunkban

1. BEVEZETÉS

A kettős felhasználású – azaz polgári és katonai célokra is felhasználható – termékek exportellenőrzése a nemzetközi nonproliferációs erőfeszítések középpontjában áll. Biztonsági megfontolásokból a kettős felhasználású termékek exportellenőrzését olyan kereskedelmi intézkedéseken keresztül végzik, melyek engedélyhez kötik a kettős felhasználású termékek harmadik országokba irányuló kivitelét. Az ilyen termékek és technológiák csúcstechnológiai jellege, valamint az ezekkel folytatott kereskedelem jelentős volumene miatt a kettős felhasználású termékekre szakosodott ágazatnak fontos szerepe van az EU innovációs és versenyképességi törekvései tekintetében.

Következésképpen az exportellenőrzéskor különös figyelmet kell fordítani arra, hogy megfelelő egyensúlyba kerüljön a biztonságra vonatkozó célkitűzés és az üzleti tevékenységek támogatásának szükségessége. A biztonság és a kereskedelem közötti szoros kapcsolat áll a kettős felhasználású termékek exportellenőrzésének középpontjában. Ez különösen nagy kihívást jelent az intézkedések Európai Unión belüli végrehajtása során.

1995-től[1] általánosan elfogadott, hogy a kettős felhasználású termékek exportellenőrzése az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik és az EU közös kereskedelempolitikájának részét képezi. E kizárólagos hatáskör kizárja a tagállamok illetékességét, kivéve amikor az Unió őket erre külön felhatalmazza[2]. Ilyen, kivételes nemzeti intézkedésekre vonatkozó felhatalmazást biztosított a tagállamok számára az export rendelet[3], és a felhatalmazás megjelenik a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó közösségi ellenőrzési rendszer kialakításáról szóló jogszabályban is (428/2009/EK rendelet – a kettős felhasználásról szóló rendelet).

Emiatt az Unión belüli exportellenőrzések egyrészt kereskedelmi és biztonsági megfontolások, másrészt uniós és nemzeti intézkedések függvényei. Természetesen ha olyan kivételes körülmények merülnek fel, melyek kihatással lehetnek egy tagállam alapvető biztonsági érdekeire, az utóbbiak dominálnak. Ez a biztonságra vonatkozó kivétel azonban nem tekinthető olyan széles körű felhatalmazásnak, mely minden olyan esetben engedélyezi a független nemzeti megközelítéseket, amikor egy tagállam intézkedéseket szándékozik bevezetni[4].

---

1 Az Európai Bíróság két alapvető határozatot hozott 1995-ben: C-70/94 sz. ügy - Fritz Werner Industrie-Ausrüstungen GmbH vs Németországi Szövetségi Köztársaság és C-83/94 sz. ügy - Büntetőeljárás Peter Leifer, Reinhold Otto Krauskopf és Otto Holzer ellen.

2 Ld. az Európai Unió működéséről szóló szerződés 2. cikkének (1) bekezdését.

3 A 2603/69/EGK tanácsi rendelet.

4 Lásd: C-70/94 és C-83/94 sz. ügyek. A C-83/94 sz. ügy esetében az Európai Bíróság meghatározta, hogy az ezen a téren hozott kivételes intézkedéseknek arányosnak kell lenniük az elérendő céllal.

Az elmúlt tíz évben az EU exportellenőrzési rendszerének fejlődése során a kereskedelmi és a biztonsági megfontolások összefonódtak. Az exportellenőrzésekre vonatkozó, összehangolt uniós megközelítés helyett, melynél eseti alapon vizsgálnák a biztonsági megfontolásokat az alapvető biztonsági érdekek védelme és a nagy kockázattal járó ügyletek megakadályozása érdekében, az EU-ban alkalmazott exportellenőrzési gyakorlatok eltérnek egymástól. Egyes tagállamokban az exportőröket rendkívül szigorú exportkorlátozások sújtják, más tagállamokban viszont egyes exportőrök számára széles körűen biztosítottak a kettős felhasználású termékek kivitelét megkönnyítő nemzeti intézkedések.

2. A ZÖLD KÖNYV CÉLJA

A kettős felhasználásról szóló rendelet 25. cikke értelmében a Bizottság jelentést készít az EU exportellenőrzési rendszerének alkalmazásáról és a reform lehetséges területeiről. Következésképpen e zöld könyv célja széles körű, nyilvános vita indítása a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó, jelenlegi uniós ellenőrzési rendszer működéséről[5]. E konzultáció célja véleménygyűjtés a civil társadalomtól, az NGO-któl, az ipar, a tudományos körök és a tagállamok kormányainak képviselőitől az alábbi témakörökben:

– a jelenlegi exportellenőrzési keret részletes rendelkezései, a rendszer felülvizsgálatának előkészítése céljából;

– a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer fokozatos reformja, a rendszernek a gyorsan változó modern világ körülményeihez való hozzáigazítása céljából.

A konzultáció eredményei ezért segíteni fogják a jelenlegi rendszer erősségeinek és gyengeségeinek beazonosítását, az EU exportellenőrzési keretét illetően pedig egy hosszabb távú koncepció megtervezését. Az eredmények alapján konkrét módosításokat eszközölnek a jelenlegi rendszeren és hosszú távú stratégiát készítenek az EU-n belüli exportellenőrzések fejlesztéséhez.

3. A ZÖLD KÖNYV FELÉPÍTÉSE

A konzultációs folyamat megkönnyítése, valamint a felülvizsgálati folyamat rövid távú elemeinek a közép- és hosszú távú jövőképekről folytatott eszmecserétől való elkülönítése érdekében e zöld könyv három külön részre oszlik:

– az első rész az exportellenőrzések általánosabb összefüggéseivel foglalkozik;

– a második rész a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó, a 428/2009/EK rendelet szerinti jelenlegi uniós ellenőrzési rendszert mutatja be részletesen;

– a harmadik rész a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó uniós ellenőrzési keret lehetséges fejlődési irányait vázolja.

---

[5] E zöld könyv tárgya kizárólag a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzési rendszer. Nem foglalkozik az uniós szankciókkal és a katonai felszerelések kivitelével.

4. AZ UNIÓS EXPORTELLENŐRZÉSEK VÁLTOZÓ VILÁGUNKBAN

4.1. A kettős felhasználású termékekre szakosodott ágazat jelentősége az EU gazdaságában

A kettős felhasználású termékeket előállító ágazat kiterjedtnek tekinthető: 5000 vállalat foglalkozik az ellenőrzött kettős felhasználású termékek kivitelével, ami az uniós kivitel nem elhanyagolható százalékát jelenti[6]. A kettős felhasználású termékeket előállító ágazat nagyon sokrétű, mivel a következő ágazatokban működő exportőröket foglalja magában: nukleáris, biológiai, vegyi ágazat, anyagokat feldolgozó berendezések, elektronika, számítástechnika, telekommunikáció, titkosítás, szenzorok és lézerek, navigáció és repülési elektronika, tengeri berendezések, légtér és hajtórendszerek. E tevékenységek jellegéből adódóan a kettős felhasználású termékek gyakran élen járnak a csúcstechnológiában és technológiai téren az EU nemzetközi vezető szerepét tükrözik. A kettős felhasználású termékeket előállító ágazat fontos munkaadó, mely magasan képzett munkaerőt foglalkoztat, akiknek nagy a jelentőségük az EU versenyképessége szempontjából.

Kérdések:

Az exportőrökhöz:

(1) Az Ön véleménye szerint mi a jelentősége a kettős felhasználású termékekre szakosodott ágazatnak az EU gazdaságában?

(2) Milyen jelentősége van a kettős felhasználású termékek kivitelének az Ön üzleti tevékenysége szempontjából? Milyen mértékűek az előírásoknak való megfeleléshez kapcsolódó költségek? Kérjük, adja meg a számadatokat!

A tagállamok illetékes hatóságaihoz:

(3) Milyen értékben történik a kettős felhasználású termékeknek az Ön tagállamából történő kivitele (abszolút értékben és az Ön összes kivitelének százalékában)?

4.2. A kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzések változó világunkban

A kettős felhasználású termékek jellegéből adódóan a legfejlettebb termékek kevés szállító országból érkeznek. E szállítók a következő négy nemzetközi exportellenőrzési rendszer keretében működnek együtt: az Australia Group (Ausztrália Csoport, AG), a Missile Technology Control Regime (Rakétatechnológia Ellenőrzési Rendszer, MTCR), a Nuclear Suppliers Group (Nukleáris Szállítók Csoportja NSG) és a Wassenaar Arrangement (Wassenaari Megállapodás, WA). Az együttműködés annak kockázatát kívánja csökkenteni, hogy az érzékeny termékeket katonai célokra vagy tömegpusztító fegyverek gyártásához használják fel[7].

---

6 A kettős felhasználású termékek (kettős felhasználású és nem kettős felhasználású termékekre) vonatkozó KN-kódjainak elemzése rámutat, hogy a kettős felhasználású termékek kivitele az uniós kivitel akár 10%-át is elérheti (felső határ).

7 A nemzetközi exportellenőrzési rendszerek munkája szorosan kapcsolódik számos nemzetközi eszköz – köztük az atomsorompó-szerződés, a vegyifegyver-tilalmi egyezmény, a biológiai és toxinfegyver-

A kettős felhasználású termékek nem minden szállítója tagja az összes nemzetközi exportellenőrzési rendszernek, és a rendszerek nem minden tagja rendelkezik azonos mértékben hatékony exportellenőrzési rendszerrel. Emiatt számos érzékeny termék egyáltalán nem képezheti exportellenőrzések tárgyát, vagy csak minimális mértékű ellenőrzésnek vethető alá. Az ellenőrzött termékek külföldi elérhetőségének kérdése fontos eleme az exportellenőrzési megfontolásoknak, mivel jelentősen befolyásolja azokat a döntéseket, hogy ellenőrizzenek-e bizonyos termékeket. Ha egy adott termék szabadon rendelkezésre áll külföldön, akkor ellenőrzésének indokai nagyban veszítenek jelentőségükből, mivel a vonatkozó exportellenőrzési döntések esetleg negatívan befolyásolhatják az üzleti teljesítményt, másrészt viszont nem érnek el semmilyen biztonságra vonatkozó célkitűzést.

A külföldi elérhetőség kérdése egyike azon számos kereskedelmi kérdésnek, melyek nagyban befolyásolják az exportellenőrzésekre irányuló nemzetközi erőfeszítéseket és szorosan kapcsolódnak a dinamikus nemzetközi gazdasági fejlődéshez. Az erőteljes gazdasági előrelépés, a gyors modernizáció és a technológiák gyorsuló terjedése mind hozzájárultak a globális jólét növekedéséhez, másrészt viszont alapvetően megváltoztatták az exportellenőrzési politika alapjául szolgáló elveket. Míg néhány évtizeddel korábban az ellenőrzött termékek csak a legfejlettebb országok közül nagyon kevésből voltak beszerezhetők, napjainkban már jóval nagyobb a kínálat. A műszaki fejlődésnek és az oktatásban történt előrelépésnek köszönhetően számos érzékeny termék ma már sokkal heterogénebb környezetekben állítható elő, ami szintén hozzájárul a globális kínálat bővüléséhez.

Világszerte sok szállító ország felismerte e tendenciákat és nagyratörő reformokat indított be, melyek célja iparuk versenyképességének és kivitelüknek a növelése, valamint a biztonság elfogadható szinten való tartása. E reformok elsősorban a legnagyobb kockázatot jelentő termékek ellenőrzésére irányuló erőfeszítések egyfajta fontossági sorrendbe állításán alapulnak, ami azt jelenti, hogy a legszigorúbb ellenőrzések a legérzékenyebb termékekre és rendeltetési helyekre összpontosulnak. E reformok részeként a kevésbé érzékeny kivitelek esetében ambiciózus exportkönnyítő intézkedéseket javasolnak, ami jelentős kompetitív előnyhöz juttatná a helyi exportőröket.

Fennáll annak kockázata, hogy egyes termékek külföldi elérhetőségének és az exportellenőrzési eljárások egyes harmadik országok által bevezetett egyszerűsítésének az ötvözése megnehezítheti az uniós exportőrök számára a nemzetközi piacokon való versenyt.

Kérdések

Valamennyi érdekelt félhez:

(4) Milyen hatással van egyes ellenőrzött termékek külföldi elérhetősége a kettős felhasználású termékek uniós kivitelének versenyképességére?

(5) Mennyire versenyképesek a kettős felhasználású termékek uniós exportőrei harmadik országok exportőreihez képest? Mennyiben érintik a versenyképességet a harmadik országok exportellenőrzési reformjai?

tilalmi egyezmény és az ENSZ Biztonsági Tanácsának határozatai, például az 1540. sz. határozat – célkitűzéseinek eléréséhez.

(6) Hogyan értékeli Ön a jelenlegi uniós exportellenőrzési rendszert, összehasonlítva azt harmadik országok exportellenőrzési rendszereivel?

(7) Milyen hatással vannak a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzések a kutatás és innováció terén megvalósuló nemzetközi együttműködésre? Az Ön véleménye szerint külön rendelkezéseket kell-e tartalmaznia az uniós jogi keretnek e tevékenységekre vonatkozóan?

4.3. A kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzésekkel kapcsolatos nemzeti megközelítések közötti különbségek

A kettős felhasználásról szóló rendelet általános keretet biztosít a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrző tevékenységek számára az Európai Unióban. A gyakorlati megvalósítás azonban szinte teljes egészében a tagállamokra hárul, aminek következményeként egymástól eltérő megközelítéseket alkalmaznak az Unióban. A nemzeti megközelítések közötti különbségek három kategóriába sorolhatók:

- adminisztratív – nagy mértékben eltérnek egymástól a tagállami megközelítések olyan kérdésekben mint az exportőrökre vonatkozó nyilvántartási kötelezettség és a jelentéstétel. Ennél fontosabb, hogy úgy tűnik, egyes tagállamok előírják exportőreik számára, hogy belső megfelelési programokkal rendelkezzenek, mielőtt jogosulttá válnak kettős felhasználású termékek kivitelére, más tagállamok viszont nem támasztanak ilyen követelményt.

- lényegi – a tagállamok eltérő módon alkalmazzák a kettős felhasználásról szóló rendelet szerinti különböző engedélyeket. Néhány tagállam például nemzeti általános exportengedélyeket vezetett be annak érdekében, hogy megkönnyítsék exportőreik számára a kivitelt, más tagállamok exportőrei számára viszont nem állnak rendelkezésre ilyen könnyítő intézkedések.

- operatív – a tagállamok egymástól eltérő módon értelmezik az ellenőrzési jegyzék bejegyzéseit és különböző módon alkalmazzák a kettős felhasználásról szóló rendelet mindenre kiterjedő („catch-all”) rendelkezéseit, lehetővé téve engedélyezési követelmények bevezetését olyan termékekre, melyek nem szerepelnek az EU ellenőrzési jegyzékében[8].

Ezek az eltérések azt eredményezik, hogy jelentősen késhet, sőt tiltott is lehet egy adott termék kivitele egy bizonyos tagállamból, míg ugyanezen termék kivitele egy másik tagállamból akadálytalanul megtörténhet. Fontolóra kell venni a legjelentősebb eltérések csökkentését a kettős felhasználásról szóló rendelet alkalmazásakor.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(8) Merültek-e fel Önnek problémái amiatt, hogy az uniós tagállamok egymástól eltérő módon végzik az exportellenőrzéseket? Milyen jellegűek voltak ezek a problémák?

[8] Vannak azonban egyes operatív területek – különösen a vámügy – , melyeken egységes uniós megközelítést alkalmaznak. Az ellenőrzési jegyzék bejegyzései és a vámnómenklatúra közötti összefüggés például egységes uniós szinten, a TARIC-adatbázisnak köszönhetően.

4.4. Egyenlő esélyek az uniós exportőrök számára

Az Európai Unión belüli jólét számos alapelvre épül – például az áruk szabad mozgása, a letelepedés szabadsága és a szabad verseny – , melyek együttesen megteremtik a gazdasági növekedéshez, stabilitáshoz és jóléthez szükséges környezetet. Ezek az elvek képezik az egységes piac központi elemeit. Az EU közös kereskedelempolitikája ezen elvek logikus visszatükröződése a kereskedelem területén, ahol az EU egységesen lép fel és biztosítja mind a 27 tagállam exportőrei számára az egyenlő elbánást, megteremtve ezáltal a szükséges alapot a globális piacon való sikeres versenyhez.

Az exportellenőrzés területe ebből a szempontból különösen nagy kihívásnak tűnik, aminek az a következménye, hogy a több mint 10 éve tartó uniós szintű munka ellenére az EU exportellenőrzési rendszere töredezett marad és nem biztosít hasonló normákat az exportőrök számára, más területektől eltérően.

A kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzések természetesen nem kezelhetők úgy, mint a kereskedelem más területei. A kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzések ötvözik a biztonságot és a nonproliferációs erőfeszítéseket, illetve egyensúlyt próbálnak teremteni ezek között az uniós iparág versenyképességének támogatása érdekében. Ebben az összefüggésben az exportellenőrzések alkalmazása vagy súlyos veszteségeket okozhat egy exportőr számára (ha nem kap exportengedélyt) vagy jelentős nyereséghez juttathatja (ha gyorsan, vagy legalábbis a versenytársaknál gyorsabban kap exportengedélyt). Következésképpen rendkívül fontos az a kérdés, hogy az exportellenőrzésre vonatkozó jogszabályoknak való megfeleléshez mekkora adminisztratív teher hárul az exportőrökre és mennyi idő szükséges az engedélyek beszerzéséhez. Az uniós egységes piac és a közös kereskedelempolitika logikája alapján e kérdéseket uniós szinten kellene megfelelően kezelni annak érdekében, hogy az európai vállalkozások a nemzetközi piacokon való versenyre összpontosíthassanak, és ne az egymástól eltérő és néha ellentmondásos tagállami szabályoknak való megfelelésre fordítsanak értékes forrásokat. Az EU és az összes tagállam felelőssége, hogy együttesen érjenek el előrelépést e közös cél megvalósításában.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(9) Az Ön véleménye szerint a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó jelenlegi uniós ellenőrzési keret egyenlő esélyeket biztosít-e az uniós exportőrök számára? Ha nem, miben nyilvánulnak meg az egyenlőtlenségek? Kérjük, hozzon fel példákat!

5. A KETTŐS FELHASZNÁLÁSÚ TERMÉKEK KIVITELÉRE VONATKOZÓ, A 428/2009/EK RENDELET SZERINTI UNIÓS ELLENŐRZÉS

5.1. A kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer áttekintése

A 428/2009/EK rendelet meghatározza a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer főbb elemeit, nagyrészt azonban a tagállamok hatáskörében hagyva a gyakorlati megvalósítást és a kiegészítő intézkedések meghatározását. A keret többek között meghatározza a kiadható engedélyek típusait, azokat a feltételeket, melyek esetén a „jegyzékben nem szereplő” termékek ellenőrzés alá vonhatók, a konzultációra és az

információcserére vonatkozó eljárásokat, valamint az egyes ellenőrzött termékek EU-n belüli transzferére vonatkozó követelményeket.

Az exportellenőrzési keret főbb elemei az alábbiakban kerülnek részletesen bemutatásra. Minden alszakaszt egy sor olyan kérdés követ, melyek célja a különösen érintett érdekeltek véleményének összegyűjtése a kettős felhasználásról szóló rendelet gyakorlati végrehajtására vonatkozóan.

5.2. A rendelkezésre álló engedélyek típusai

A kettős felhasználásról szóló rendelet keretében jelenleg rendelkezésre álló engedélyek négy típusba sorolhatók; három típus esetében az engedélyeket a tagállamok adják ki (egyedi, globális, illetve nemzeti általános exportengedélyek). Az Unió EU001 sz., a rendelet II. mellékletében szereplő általános exportengedélyét (EU GEA) az EU adja ki. A Bizottság tudatában van annak, hogy a különféle engedélyek feldolgozási ideje és a vonatkozó követelmények eltérőek a tagállamokban, ezért további konkrét információkat szeretne gyűjteni az érdekelt felektől ezen engedélyek Unión belüli alkalmazásának módjáról.

A nemzeti általános exportengedélyek (NGA-k) Unión belüli használata különösen fontos azoknak az exportra gyakorolt jelentős hatása miatt. A nemzeti általános exportengedélyek előnye, hogy nagyban megkönnyíthetik a termékek kivitelét alacsony kockázattal járó helyzetekben. Az NGA-k hátránya az, hogy csak bizonyos tagállamok exportőrei számára elérhetőek, emiatt pedig fennáll az egységes piac torzulásának kockázata. Csupán 7 tagállam adott ki nemzeti általános exportengedélyeket exportőrei számára.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(10) Elégendőnek tartja-e Ön az uniós engedélyezési keretet? Ha nem, hogyan kellene megváltoztatni?

(11) Mennyi időbe telik egy egyedi vagy globális engedély megszerzése?

(12) Biztosítják-e az exportengedélyek meglévő típusai az exportőrök számára az Unión belüli méltányos bánásmódot és az egyenlő esélyeket?

(13) Mi a hasznuk a nemzeti általános exportengedélyeknek az uniós általános exportengedélyekhez képest?

(14) Hogyan terjeszthetők ki az NGA-k előnyei a más tagállamokban székhellyel rendelkező exportőrökre?

Az exportőrökhöz:

(15) Ön elsősorban milyen típusú engedély(eke)t használ? Problémát jelent-e valamelyik típusú engedély megszerzése?

Az engedélyező hatóságokhoz:

(16) Hány engedélyt adott ki Ön 2010-ben (engedélytípusonként)?

5.3. Mindenre kiterjedő ellenőrzések

A kettős felhasználásról szóló rendelet 4. cikke engedélyezi a tagállamok számára, hogy bizonyos körülmények között engedélyhez kössék az EU ellenőrzési jegyzékében nem szereplő termékek kivitelét. Ez az engedélyezési kötelezettség csak az engedélyt kiállító tagállamban érvényes és egy konkrét ügyletre vagy ügylettípusra vonatkozik (pl. egyes termékek exportja egy adott rendeltetési helyre vagy egy adott végfelhasználó számára). Korlátozott hatálya miatt a jelenlegi, mindenre kiterjedő mechanizmus károsan érintheti a biztonságot és a kereskedelmet. A biztonságot illetően ez a korlátozott hatály azt jelentheti, hogy azonos vagy hasonló termékek továbbra is beszerezhetők lesznek más tagállamokból. A kereskedelmet illetően ez a korlátozott hatály azt jelentheti, hogy a más tagállamokbeli versenytársak továbbra is szabadon kereskedhetnek egy adott termékkel még akkor is, ha más tagállamokban engedélyezési kötelezettség került bevezetésre.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(17) Elégedett-e Ön a mindenre kiterjedő mechanizmus jelenlegi működésével? Ha nem, milyen problémákat tapasztalt?

(18) Torzulásokat okoz-e a mindenre kiterjedő ellenőrzések jelenlegi rendszere az egységes piacon és egyenlőtlenné teszi-e az uniós exportőrök esélyeit?

(19) Ön hogyan javítaná a mindenre kiterjedő ellenőrzések alkalmazását az Unión belül?

Az exportőrökhöz:

(20) Volt-e olyan helyzetben, amikor mindenre kiterjedő ellenőrzésre került sor az Ön exportügylete során, míg versenytársai továbbra is ugyanazzal a termékkel kereskedtek és azt esetlegesen ugyanazon rendeltetési helyre vagy ugyanazon végfelhasználónak szánták? Kérjük, írja le ezeket az eseteket!

5.4. A tranzit és a brókertevékenységek ellenőrzése

A 428/2009/EK rendelet a brókertevékenységek és a tranzit teljesen új ellenőrzését vezette be. A brókertevékenységeket illetően engedélyhez kötöttek az EU-ból végzett tevékenységek, ha az ügyletek olyan kettős felhasználású termékekre vonatkoznak, melyeket egy harmadik országból egy másik harmadik országba szánnak. A tranzit ellenőrzését illetően a tagállamok megtilthatják nem uniós termékek egy konkrét tranzitját, de a tilalom területi hatálya csak a tilalmat elrendelő tagállamra korlátozódik.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(21) Mi a haszna a brókertevékenységek jelenlegi ellenőrzésének?

(22) Szükség van–e Ön szerint ezen ellenőrzések hatályának oly módon való kiterjesztésére, hogy az ellenőrzések az EU-ból harmadik országokba irányuló ügyletekre is kiterjedjenek?

(23) Hogyan működik a jelenlegi tranzitellenőrzési rendszer? Milyen hatást fejt ki a tilalmak korlátozott területi hatálya?

5.5. A tagállamok által bevezetett további ellenőrzések

A kettős felhasználásról szóló rendelet lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy bizonyos kiegészítő nemzeti intézkedéseket vezessenek be a kettős felhasználású termékekre vonatkozóan. Ezek a kiegészítő intézkedések többek között a mindenre kiterjedő ellenőrzésekre (4. cikk (5) bekezdése), a brókertevékenységek, a tranzit és az EU-n belüli transzfer ellenőrzésére, valamint a közbiztonsági vagy emberi jogi szempontok miatt ellenőrzött termékek (8. cikk) további jegyzékeire vonatkoznak.

Az, hogy széles körben bevezethetők kiegészítő nemzeti intézkedések, arra enged következtetni, hogy jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között a kettős felhasználású termékek szükséges ellenőrzéseinek hatályát illetően.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(24) Hogyan érintik Önt a kettős felhasználásról szóló rendelet azon rendelkezései, melyek lehetővé teszik a tagállamok számára a kiegészítő ellenőrzések bevezetését?

(25) Milyen hatással vannak ezek a kiegészítő nemzeti intézkedések a versenyképességre, a kereskedelmi forgalomra és a biztonságra?

5.6. Az exportengedélyek megadásának feltételei

A kettős felhasználásról szóló rendelet 12. cikke felsorolja azokat a kritériumokat, melyeket az engedélyezés iránti kérelmek elbírálásakor figyelembe kell venni. Pozitívumként említendő, hogy a rendelet az EU egészében alkalmazandó, rugalmas kritériumokat tartalmaz. Negatívumként említendő, hogy ezek a kritériumok túl általánosak lehetnek, és így különbözőképpen értelmezhetők.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(26) Az Ön véleménye szerint a 12. cikkben meghatározott kritériumok elég egyértelműek és pontosak-e?

(27) Szükség van-e a tagállamok által az exportkérelmek elbírálásához használt kritériumok nagyobb mértékű harmonizálására? Ha igen, hogyan?

5.7. Az engedélyek elutasítása

A kettős felhasználásról szóló rendelet 13. cikke számos részletes rendelkezést tartalmaz az exportengedélyek kiadásának megtagadásáról, a konzultációkról és a tagállamok közötti információcseréről. A rendelet értelmében a tagállamoknak háromévente felül kell vizsgálniuk az elutasításokat azok visszavonása, módosítása vagy megújítása céljából.

Kérdések:

Valamennyi engedélyező hatósághoz:

(28) Mi az Ön véleménye az elutasítások jelenlegi rendszeréről és az elutasításokra vonatkozó konzultációs mechanizmusról? Hogyan lehetne javítani ezt a mechanizmust?

(29) Tekintettel a felülvizsgálathoz szükséges munkateherre és a hatályban lévő elutasítások számára, hogyan vélekedik Ön arról, hogy minden elutasításra hároméves érvényességi időtartam kerüljön bevezetésre, melynek lejárta után – módosítás vagy megújítás hiányában – automatikusan visszavonnák az elutasítást?

5.8. Az EU-n belüli transzfer ellenőrzése

A kettős felhasználásról szóló rendelet rendelkezéseket tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a rendelet IV. mellékletében felsorolt egyes termékek uniós tagállamok közötti transzfere esetén ellenőrzéseket kell végezni. A rendelet vonatkozó rendelkezései azonban bizonyos uniós projekteket mentesítenek ezen ellenőrzések hatálya alól. Ezenkívül úgy tűnik, hogy néhány tagállam korábban aláírt, még mindig hatályban lévő nemzetközi kötelezettségeiből adódóan nem teljes mértékben alkalmazza ezeket az ellenőrzéseket.

A Bizottság több alkalommal is kapott visszajelzést az érdekelt felektől arra vonatkozóan, hogy ezek az EU-n belüli ellenőrzések szükségtelenül akadályozzák az uniós tagállamok közötti együttműködést különböző projektek vonatkozásában, mivel nem csupán fizikai termékek kerülnek ellenőrzés alá, hanem a vonatkozó technológia is. Az EU-n belüli transzfer ellenőrzése nagyon bonyolulttá teszi az illetékes tagállamon kívüli szállítók vagy alvállalkozók valamely projektbe való felvételét. Ez a pályázati szakaszra is érvényes. Következésképpen ez negatívan hat a különböző tagállamokban székhellyel rendelkező vállalkozások közötti együttműködésre. Ez különösen érvényes a nukleáris technológiai ágazatra[9].

Az EU-n belüli transzfer ellenőrzése még azzal a káros hatással is járhat, hogy a harmadik országból származó versenytársakhoz képest csökkenti az egynél több uniós tagállamban működő uniós vállakozások versenyképességét.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(30) Mi az Ön véleménye az EU-n belüli transzferek ellenőrzésére vonatkozó jelenlegi rendszerről? Megfigyelt-e különbségeket a tagállamok eljárásai között?

(31) Helyénvaló-e az EU-n belüli transzferek ugyanolyan szigorral történő vizsgálata mint a harmadik országokba irányuló export esetében?

[9] Megjegyzendő, hogy a nukleáris áruk EU-n belüli transzferének ellenőrzése a Nemzetközi Atomenergia-ügynökséggel aláírt kiegészítő jegyzőkönyvhöz is kapcsolódik.

(32) Hogyan lehetne megreformálni az EU-n belüli transzfer ellenőrzésére vonatkozó rendelkezéseket?

Az exportőrökhöz:

(33) Milyen hatással vannak az EU-n belüli ellenőrzések az Ön üzleti tevékenységére és az egységes piacra? Kihatnak-e ezek az ellenőrzések az Ön versenyképességére olyan harmadik országokbeli exportőrökkel szemben, akik az EU-ba exportálnak? Kérjük, fejtse ki bővebben!

(34) Körülbelül mennyi időbe telik az engedély megszerzése egy IV. mellékletben szereplő termék EU-n belüli transzferjéhez?

Az engedélyező hatóságokhoz:

(35) Milyen intézkedéseket lehetne hozni az EU-n belüli transzfer ellenőrzésének enyhítése érdekében, biztosítva eközben a nemzetközi kötelezettségeknek való megfelelést?

5.9. Uniós ellenőrzési jegyzék

A kettős felhasználásról szóló rendelet I. mellékletében meghatározott ellenőrzött termékek uniós jegyzéke szolgál alapul annak beazonosításához, hogy mely termékeket kell exportellenőrzések alá vonni és melyeket nem. Az uniós jegyzék a nemzetközi exportellenőrzési rendszerek keretén belül elfogadott jegyzékek konszolidált változata, mely néhány további termékkel egészül ki. A jegyzék olyan kritériumokat és paramétereket tartalmaz, melyek alapján eldönthető, hogy egy adott terméket exportellenőrzések alá kell-e vonni. Az exportellenőrzési folyamatban betöltött alapvető szerepe miatt az uniós ellenőrzési jegyzéket egységesen kellene alkalmazni valamennyi uniós tagállamban annak érdekében, hogy az EU-n belül mindenütt azonos szintű ellenőrzésre kerüljön sor.

Kérdések:

Valamennyi érdekelt félhez:

(36) Hogyan értékeli Ön az uniós ellenőrzési jegyzék minőségét? Kellő rendszerességgel aktualizálják-e a jegyzéket?

(37) Tapasztalta-e Ön, hogy az uniós tagállamok egymástól eltérő módon értelmezik az ellenőrzési jegyzékben szereplő bejegyzéseket? Kérjük, fejtse ki bővebben!

(38) Észrevehetően szigorúbb-e az uniós ellenőrzési jegyzék, mint a harmadik országok ellenőrzési jegyzékei? Okozott-e ez Önnek valaha is problémát?

6. A KETTŐS FELHASZNÁLÁSÚ TERMÉKEK KIVITELÉRE VONATKOZÓ ELLENŐRZÉSEK FEJLŐDÉSE AZ EU-BAN

6.1. Egy új uniós exportellenőrzési modell felé vezető út

A jelenlegi uniós exportellenőrzési keretnek jól elkülöníthető előnyei és hátrányai vannak. Eltekintve az EU-n belüli exportellenőrzések főbb elveire vonatkozó esetleges véleménykülönbségektől, egyértelmű, hogy az elkövetkező években fejlődnie kell ennek a keretnek a gyorsan változó világ kihívásainak való megfelelés érdekében. A biztonságunkat fenyegető új veszélyek és a műszaki fejlődés az érzékeny termékek megnövekedett elérhetőségét eredményezik, ami azt jelenti, hogy az uniós rendszeren belül esetlegesen fokozatos változásoknak kell végbemenniük.

Olykor sok időbe telik az új ötletek megvalósítása. Az e zöld könyv által kínált lehetőséget az esetleges reformterületekre és intézkedési irányokra vonatkozó vélemények összegyűjtésére kell használni annak érdekében, hogy a szükséges előkészítő munka minél előbb megkezdődhessen.

A zöld könyv e szakasza vitát kíván indítani uniós szinten a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzések jövőbeli stratégiai lehetőségeiről.

6.2. Stratégiai cél és kockázatorientált uniós exportellenőrzések

Az exportellenőrzéseket a jövőben is annak megakadályozása teszi majd szükségessé, hogy az érzékeny termékeket állami illetve nem állami szereplők proliferációs vagy katonai célokra használják. Emiatt az uniós exportellenőrzések stratégiai célja továbbra is a nemzetközi nonproliferációs erőfeszítéseknek való teljes megfelelés biztosítása lesz. Lehetséges azonban, hogy az e cél eléréséhez szükséges eszközöknek idővel változniuk kell.

Az elmúlt néhány év fejleményei azt mutatják, hogy az exportellenőrzések területén szükségessé válhat az intézkedések prioritási sorrendbe állítása. A modern világot egyes termékek folyamatosan növekvő elérhetősége, felgyorsult globalizáció és új üzleti módszerek jellemzik, ami a szállítási lánc több kontinensre való kiterjedéséhez vezet. Azok a vállalkozások, melyek ellenőrzött termékeket vagy technológiát fejlesztenek ki vagy ezekhez hozzáférnek, gyakran multinacionális jellegűek és az ellenőrzött technológia gyors transzferére van szükségük mindennapi üzleti műveleteik során. A nemzetközi versenyben való részvétel még a csupán egyetlen országban működő kisebb vállalkozások esetében is hozzátartozik az üzleti tevékenységhez. A mai dinamikus üzleti világban alapvető, hogy valaki gyorsan és időben legyen képes szállítani.

Nagy annak a valószínűsége, hogy a kettős felhasználású termékek kivitele a jövőben is fontos részét képezi majd az EU kereskedelmének és ezt a kereskedelmet az esetek nagy többségében továbbra is legitim célokra használják. Továbbra is lesz azonban egy országokból és bűnszervezetekből álló kis csoport, mely érdekelt lesz abban, hogy esetleges katonai célokból hozzáférjen ezekhez a termékekhez. E dilemma megoldásánál a modern világhoz igazodó intézkedésekre és megközelítésekre kell támaszkodni. A műszaki fejlődés és a megvalósuló ügyletek növekvő száma egyre nagyobb terhet jelent az exportellenőrzési hatóságok korlátozott forrásai számára. Az exportellenőrzési folyamat minden szintjén a teljes mértékben kockázatalapú ellenőrzések tűnnek az egyetlen megoldásnak a jövőt illetően.

Ezzel egyidejűleg teljes mértékben ki kellene aknázni az uniós egységes piac és a közös kereskedelempolitika előnyeit. Az EU egyedülálló gazdasági környezetet biztosít, mely lehetővé teszi a vállalkozások számára a több vagy valamennyi tagállamban való zökkenőmentes működést, képessé téve őket ezáltal a nemzetközi versenyben való részvételre. Úgy tűnik, annak biztosítására kell összpontosítani az erőfeszítéseket, hogy a tagállamok közötti különféle eltérések ne veszélyeztessék a versenyképességet.

Következésképpen szükségessé válhat, hogy az uniós exportellenőrzéseket illetően egy teljesen kiforrott, kockázatorientált modellt dolgozzanak ki, melyben a korlátozott forrásokat a legnagyobb kockázatot jelentő termékek ellenőrzésének szentelik. Ennek megvalósításához biztosítani kell:

- hogy minden exportellenőrzési hatóság közös kockázatértékelési megközelítést alkalmazzon;
- hogy a gyanús ügyletekre és kiadott engedélyekre vonatkozóan hatékonyabb és rendszeres legyen az információcsere;
- hogy fokozatosan kivonásra kerüljenek a nemzeti általános exportengedélyek és helyükbe az uniós általános exportengedélyek lépjenek;
- hogy közös megközelítés kerüljön kidolgozásra a mindenre kiterjedő ellenőrzésekre vonatkozóan;
- hogy kielégítő megoldást találjanak az EU-n belüli transzferek ellenőrzésének problémájára;
- az EU-n belüli összehangolt végrehajtást, melynek nyomán a vámhatóságok könnyebben hozzáférnek a vonatkozó információkhoz.

E modell keretében a tagállamok továbbra is megtartanák exportellenőrzési politikáik felügyeletét, és továbbra is képesek lennének megakadályozni az exportot, ha biztonsági érdekeik azt diktálnák. Összességében azonban az exportellenőrzések valóban közös megközelítésére lenne szükség az EU egészében, ami a következőket eredményezné:

- az exportőrök egyenlő elbánásban részesítése;
- jobb működési környezet a vállalkozások számára;
- a legkockázatosabb ügyletek szigorúbb ellenőrzése;
- az EU-ból történő kivitel fellendülése.

Ezek következményeképpen mind a biztonság, mind pedig az EU versenyképessége fokozódhatna. Az új uniós exportellenőrzési modell tervének részletei az alábbiakban kerülnek részletesen bemutatásra.

6.3. Az uniós exportellenőrzések megszervezése a jövőben

Az exportellenőrzéseknek a fenti modellben bemutatott szervezési megközelítése lényegében annyiban hasonlítana a jelenlegi uniós exportellenőrzési rendszerhez, hogy egy sor nemzeti exportellenőrzési hatóság lenne felelős az adott tagállamban hozott engedélyezési döntésekért.

Ez a megközelítés garantálná a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartását, valamint azt, hogy továbbra is megmarad a szoros kapcsolat az adott tagállamban működő exportőrök és az exportengedélyek kiadásáért illetve a megfelelés ellenőrzésért felelős hatóságok között.

Másrészt a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó ellenőrzésekkel foglalkozó nemzeti hatóságok egyre szorosabban működnének együtt a közös információtechnológiai eszközök széleskörűbb használata, jobb információcsere és közös kockázatértékelési eljárások révén. Ez a koncepció sok szempontból hasonlítana a vámhatóságok Unión belüli jelenlegi együttműködési szintjéhez. Az EU vámhatóságai közötti rendszeres együttműködés szintje példa lehet az exportellenőrzési hatóságok számára.

Kérdések:

(39) Mi az Ön véleménye egy olyan esetleges új uniós exportellenőrzési modellről, mely a meglévő engedélyezési hatóságok egységebb szabályok szerint működő hálózatán alapulna?

6.4. Közös kockázatértékelés és megfelelő felülvizsgálati eljárások

Az exportellenőrzési eljárások megfelelő szintű összehangolásának eléréséhez közös kockázatértékelési megközelítésre lenne szükség, melyet az exportellenőrzési döntések meghozatalához használnának fel az EU egészében. Alapvetően az ilyen közös kockázatértékelési megközelítés hasonló helyzetekben (beleértve a mindenre kiterjedő ellenőrzés eseteit is) hasonló döntéseket eredményezne. Ezáltal elkerülhetővé válna, hogy az engedélyező hatóságok hasonló helyzetekben eltérő következtetésekre jussanak.

A kockázatértékelési megközelítés mellett megfelelő felülvizsgálati mechanizmusok bevezetésére lehet szükség ahhoz, hogy egyenlő esélyeket biztosítsanak az uniós exportőrök számára.

Kérdések:

(40) Mi az Ön véleménye egy olyan közös kockázatértékelési megközelítés kidolgozásáról, melyet az engedélyezési eljárások során valamennyi engedélyező hatóság alkalmazna?

6.5. Szisztematikus információcsere

A megbízható információk képezik a hatékony és alapos exportellenőrzések alapját. Megfelelő információkhoz való hozzáférés nélkül az engedélyező hatóságok nem rendelkeznek kellőképpen szilárd alappal ahhoz, hogy megfelelő döntéseket hozzanak adott exportügyletekről. Egyértelműen meg kell különböztetni az információk két típusát:

- Először is a biztonsághoz kapcsolódó információk – az információk e típusát a tagállamok nemzeti biztonsági előjogaik keretében gyűjtik össze. A jelenlegi zöld könyv hatálya ezekre nem terjed ki és csak akkor kerül sor cseréjükre, ha a tagállamok azt jónak látják. Mindazonáltal a Tanács által elfogadott, az új cselekvési irányokról szóló dokumentumban jelzettek szerint hatékonyabban ki lehetne használni az elemzési kapacitásokat uniós szinten.

- Másodsorban a közvetlenül az exportellenőrzési eljárásokból származó információk – az információk e típusa magában foglalja az exportőrökre a meghozott engedélyezési döntésekre, a gyanús entitásokra és az elutasításokra

vonatkozó adatokat. Az uniós erőfeszítéseket az ilyen típusú információk cseréjének javítására kellene összpontosítani.

Jelenleg az exportellenőrzésekre vonatkozó információk cseréje elsősorban informális, bilaterális alapon történik. Szisztematikus adatcserére csupán az engedélyező hatóságok általi elutasítások esetében kerül sor, és ekkor is csak minimális részletességgel. Az elutasításokra vonatkozó információcsere célja az úgynevezett „alulkínálás" elkerülése, melynek során egy tagállam olyan kivitelt engedélyez, mely hasonlít egy másik tagállam esetében elutasított ügylethez. Érdekes, hogy az elutasításokra vonatkozó adatok szisztematikus cseréjének mértéke az EU 27 tagállamában nem haladja meg az 50 országot magukban foglaló nemzetközi exportellenőrzési rendszerekben részt vevő országok közötti adatcsere szintjét. Néhány esetben egyes nemzetközi szervezetekkel intenzívebb az információcsere, mint az uniós partnerekkel. Nukleáris téren például a tagállamok információt szolgáltatnak a Nemzetközi Atomenergia-ügynökségnek (IAEA) az engedélyezett nukleáris transzferekről, sőt egyes tagállamok a vásárlási célból történő megkeresésekről is tájékoztatják az IAEA-t. Így, figyelembe véve az EU-n belül elért integráció szintjét és a látszólag közös exportpolitikát, bizonyos fokig aránytalannak tűnik a szisztematikus adatcsere.

Annak biztosítására, hogy a jövőbeli uniós exportellenőrzési koncepció az elvárások szerint működjön, az exportellenőrzések különféle szempontjait illetően szisztematikus adatcserére lenne szükség. Az adatcserének legalább a következőkre kellene kiterjednie :

- részletes adatok az uniós tagállamok által kiadott engedélyekről;
- részletes adatok a kettős felhasználású termékek kivitelével foglalkozó exportőrökről;
- részletes adatok az általános exportengedélyek felhasználóiként nyilvántartott exportőrökről;
- kettős felhasználású termékeket beszerezni kívánó gyanús entitások.

Az ilyen információk összesítése egyrészt biztosítaná, hogy az engedélyező hivatalok rendelkezzenek a megfelelő háttérinformációkkal engedélyezési kérdésekben, az exportellenőrzések EU-n belüli egységes alkalmazásának garantálása érdekében. Másrészt az információkhoz való hozzáférés hatékonyabb végrehajtást tenne lehetővé az EU határain, mivel különböző műveleteket könnyen lehetne ellenőrizni az érvényes engedélyekre és az exportőrökre vonatkozó jegyzékek alapján.

Kérdések:

(41) Mi az Ön véleménye a fentiekben vázolt információcsere-modellről?

(42) Milyen más típusú információkat kellene megosztaniuk egymással az engedélyező hatóságoknak az exportellenőrzések EU-n belüli egységes alkalmazása érdekében?

6.6. Az uniós általános exportengedélyek hatályának kiterjesztése

Az új exportellenőrzési modell keretén belüli hatékony exportellenőrzések biztosítása érdekében megállapodásra kell jutni az erőfeszítések prioritási sorrendjéről. Számos uniós tagállam és harmadik ország már prioritásokat vezetett be: az alacsony kockázattal járó ügyleteket könnyített exporteljárásoknak vetik alá az általános engedélyek keretében. Az EU-

n belül nem kevesebb, mint 7 tagállam van birtokában hatályban lévő nemzeti általános exportengedélyeknek, melyek lehetővé teszik több ellenőrzött termék számos rendeltetési helyre történő, minimális formalitásokkal járó exportját. Nyilvánvaló, hogy az általános engedélyek nagy mértékben megkönnyítik a kivitelt az ilyen engedéllyel rendelkező vállalkozások számára, az engedélyező hivatalok számára pedig lehetővé teszik, hogy forrásaikat a nagyobb kockázattal járó ügyletek részletes vizsgálatára fordítsák.

Uniós szinten jelenleg hatályban van egy olyan uniós általános exportengedély, mely 7 rendeletetési helyre engedélyezi a leginkább ellenőrzött termékek kivitelét. Annak érdekében, hogy az általános engedélyek előnyeit az EU-n belül valamennyi exportőrre ki lehessen terjeszteni, a Bizottság 2008-ban 6 új általános exportengedély bevezetését javasolta.

A Bizottság úgy véli, hogy a jövőben további erőfeszítéseket kell tenni az uniós általános exportengedélyek igénybe vehetőségének kiterjesztése céljából, különös tekintettel azokra a területekre, ahol egyes tagállamok már bevezettek nemzeti általános exportengedélyeket. Ez a kérdés szorosan kapcsolódik az EU-n belüli kockázatértékelés módjához. Jelenleg a különböző kockázatértékelési megközelítések miatt szöges ellentétben állnak egymással az uniós általános exportengedélyek lehetséges hatályára vonatkozó különböző tagállami következtetések. Néhány tagállam a nemzeti általános exportengedélyek odaítélésekor elég alacsony kockázattal járónak tekint bizonyos ügyleteket, míg ezeket más tagállamok túl kockázatosnak tartják és ezért egyedi engedélyeket írnak elő. A Bizottság szerint azonban ilyen helyzetek nem alakulhatnak ki egy egységes piacon, mivel egyrészt megnyitják az utat az intézkedések kijátszása előtt, másrészt egyenlőtlen versenyfeltételeket teremtenek a szereplők számára. Következésképpen széles körű megállapodást kell elérni az alacsony kockázattal járó kivitelekről. Tekintettel a már hatályban lévő, számos nemzeti általános exportengedély illetve a harmadik országokban meglévő általános engedélyek széles körű hatályára, az EU-nak képesnek kellene lennie arra, hogy új, átfogó uniós általános exportengedélyekről állapodjon meg. A biztonság terén a nemzeti előjogok megőrzése céljából bizonyos biztonsági záradékokat lehetne felvenni az ilyen átfogó uniós általános exportengedélyekbe, ami lehetővé tenné a tagállamok számára, hogy esetenként megakadályozzanak egyes ügyleteket, ha azok alapvető biztonsági érdekeiket sértenék. Ha megállapodást lehetne elérni egy ilyen közös megközelítésről, fokozatosan ki lehetne vonni a nemzeti általános exportengedélyeket.

Ha nem lesz megállapodás az új, átfogó uniós általános exportengedélyekről és a nemzeti általános exportengedélyek fokozatos kivonásáról, fontolóra kell venni annak lehetőségét, hogy a nemzeti általános exportengedélyek igénybe vételének lehetőségét valamennyi uniós tagállam exportőreire kiterjesszék.

Kérdések:

(43) Mi az Ön véleménye a nemzeti általános exportengedélyek fokozatos kivonásáról, ha azok helyébe uniós általános exportengedélyek lépnének? Az ilyen uniós általános exportengedélyek hatálya hasonló termékekre és rendeltetési helyekre terjedne ki, azonban valamennyi uniós tagállam exportőrei igénybe vehetnék.

(44) Az uniós általános exportengedélyek milyen új típusainak EU-n belüli bevezetését látná szívesen?

(45) Milyennek ítéli meg a jelenleg rendelkezésre álló EU001 uniós általános exportengedélyeket és a nemzeti általános exportengedélyeket harmadik országokban

meglévő, hasonló típusú engedélyekhez képest (pl. az USÁ-ban az engedélyezés alóli kivételek)?

6.7. A mindenre kiterjedő ellenőrzésekre vonatkozó közös megközelítés

Az uniós ellenőrzési jegyzékben külön nem szereplő, de proliferációs célokra felhasználható termékre vonatkozó exportügylet tilalmának lehetősége világszerte az exportellenőrzési rendszerek alapvető fontosságú eleme. Az ilyen mindenre kiterjedő ellenőrzésekre azért van szükség, hogy a proliferációs vagy katonai programokhoz felhasználható termékek ne kerüljenek be ilyen programokba, ha műszaki paramétereik kevéssel az ellenőrzött küszöbérték alá esnek vagy a termékeket még nem vették fel az ellenőrzési jegyzékbe. Következésképpen a mindenre kiterjedő ellenőrzések a felsorolt termékek ellenőrzéseinek logikus kiterjesztései.

A mindenre kiterjedő ellenőrzések alkalmazása mindig nehéz, uniós dimenzióban azonban különleges kihívást jelent, mivel egyenlő esélyeket kell biztosítani az uniós exportőröknek. Két speciális probléma merült fel az Unión belüli, mindenre kiterjedő ellenőrzések alkalmazását illetően:

– Először is ha egy tagállam mindenre kiterjedő ellenőrzést rendel el és következésképpen egy adott termék kivitelét engedélyhez köti, más tagállamokban a hasonló ügyleteket ez nem érinti. Ez azt jelenti, hogy az egyik tagállamban egy exportőr engedélyezési eljárás alá vonható, míg más tagállamokban a versenytársai továbbra is korlátozások nélkül folytathatják az exporttevékenységet. A kettős felhasználásról szóló rendelet jelenleg csupán azt teszi lehetővé a tagállamok számára, hogy tájékoztassák egymást az elrendelt, mindenre kiterjedő ellenőrzésekről, nem írja azonban elő, hogy reagáljanak is az ilyen információkra. Következésképpen nem biztosított az uniós exportőrök esélyegyenlősége és a biztonságra vonatkozó célkitűzések sem teljesülnek, mivel az érdekeltek a termékek beszerzése céljából bárhol „üzletelhetnek” az EU-ban.

– Másodsorban ha egy mindenre kiterjedő ellenőrzés elrendelését követően egy tagállam elutasít egy exportengedély iránt kérelmet, más tagállamok nem tesznek szükségszerűen megfelelő lépéseket az alulkínálás elkerülése elvének érvényesítése érdekében. Még ha a kettős felhasználásról szóló rendelet elő is írja a tagállamoknak, hogy egy engedély kiadása előtt tekintsék át az elutasítások érvényben lévő jegyzékét és hasonló ügyleteknél konzultáljanak egymással, a mindenre kiterjedő ellenőrzések esetén előfordulhat, hogy egyes tagállamokban nem is kerül sor engedélyezési eljárásra. Következésképpen még ha egy tagállam meg is tagadja az exportengedély kiadását, a versenytársak más tagállamokban továbbra is korlátozások nélkül kereskedhetnek, ami egyértelműen sérti az uniós exportőrök esélyegyenlőségének elvét és megkérdőjelezi az ilyen ellenőrzések bevezetésének értelmét.

A fentiekben vázolt problémák szorosan kapcsolódnak ahhoz a kérdéshez, hogy az uniós tagállamok egymástól eltérő kockázatértékelési megközelítéseket alkalmaznak. Alapvetően elkerülendő az a helyzet, hogy valamely tagállam egy ügyletet proliferációs aggályok miatt túl kockázatosnak ítél meg ahhoz, hogy engedélyezze, más tagállamok viszont hasonló vagy azonos helyzetben továbbra is exportálják a terméket.

A jövőben a tagállamok kötelezhetők lennének az elrendelt, mindenre kiterjedő ellenőrzésekre és az ilyen döntések indokaira vonatkozó kötelező információcserére. Ezenkívül megfontolás tárgyává lehetne tenni egy olyan, mindenre kiterjedő ellenőrzés bevezetését, mely az Unió egészére kiterjed. Egy ilyen mechanizmus keretében és speciális helyzetekben egy érintett tagállam vagy tagállamok csoportja kérhetné a Bizottságot, hogy írjon elő olyan engedélyezési kötelezettséget, mely az EU mind a 27 tagállamára alkalmazandó és egy bizonyos időtartamra szól. Ebben az esetben fel lehetne kérni az uniós vámhatóságokat, hogy külön figyelmet fordítsanak bizonyos különleges ügylettípusokra. Egy ilyen közös megközelítés bevezetése azt jelentené, hogy az uniós exportőrök helyzete megszilárdulna, ezzel egyidejűleg pedig a biztonságra irányuló erőfeszítések erős lendületet kapnának, mivel az esetleges proliferátorokat hatékonyan meg lehetne akadályozni abban, hogy bizonyos termékeket az EU-ban szerezzenek be.

További megfontolások tárgyává kell tenni, hogy mi módon biztosítható, hogy ne kerüljön sor alákínálásra, ha egy mindenre kiterjedő ellenőrzés elrendelését követően egy tagállam megtagadja az engedély kiadását. Ezzel kapcsolatban fontolóra kell venni a vámhatóságok szerepének erősítését vagy esetleg további ellenőrzött termékek olyan ideiglenes jegyzékeinek összeállítását, melyek a közelmúltban kiadott elutasító határozatokon alapulnának. Az ilyen ideiglenes jegyzékek bizonyos (az uniós ellenőrzési jegyzékben nem szereplő) termékek kivitelét adott rendeltetési helyekre vonatkozóan engedélyhez kötnék és ezáltal köteleznék a tagállamokat, hogy ezeket az exportügyleteket közös szabályok alapján vizsgálják meg.

Kérdések:

(46) Támogatná-e Ön azt az elképzelést, hogy kötelezni kellene a tagállamokat az elrendelt, mindenre kiterjedő ellenőrzésekre (engedélyezési kötelezettség) vonatkozó információcserére, mely a jelenlegi önkéntes információcserére vonatkozó megközelítés helyébe lépne?

(47) Támogatná-e Ön azt az elképzelést, hogy az egész EU-t átfogó, mindenre kiterjedő ellenőrzési mechanizmus kerüljön bevezetésre?

(48) Mi az Ön véleménye arról az elképzelésről, hogy ideiglenes jegyzékeket kell összeállítani a mindenre kiterjedő ellenőrzések keretében ellenőrzendő termékekről és rendeltetési helyekről?

6.8. A kettős felhasználású termékek teljes mértékben integrált belső piacának megvalósítása felé vezető út

Az EU jövőbeli exportellenőrzési modelljéről folytatott vita nem lenne teljes az EU-n belüli transzferek kérdésének vizsgálata nélkül, mely továbbra is az áruk EU-n belüli szabad mozgásának elve alóli ritka kivételek egyikének számít. Akkor, amikor katonai termékek EU-n belüli transzferjei esetében bizonyos könnyítő intézkedéseket lehetne elfogadni, a kettős felhasználású termékek EU-n belüli transzferje ellenőrzésének fenntartására vonatkozó indokok rejtélyesnek tűnnek. Nehéz megindokolni, hogy egy belső piacon az EU-n belüli transzfereket lényegében ugyanolyan engedélyezési eljárásoknak vessék alá, mint a harmadik országokba irányuló exportot. A problémát súlyosbítja az EU-n belüli transzferekre vonatkozó engedélyek megadását szabályozó, egyértelműen harmonizált eljárások hiánya. Az exportellenőrzésekre vonatkozó, egymást követő uniós jogi keretek több éven keresztül nyitva hagyták annak lehetőségét, hogy az ilyen ellenőrzéseket az EU-n belüli exportellenőrzések

harmonizálását célzó további intézkedéseket követően felszámolják. Sajnos máig nem történt előrelépés ezen a téren.

Az EU-n belüli transzferek ellenőrzései megakadályozzák a fejlődést, mivel a vállakozások lehetőség szerint megpróbálják elkerülni a határokon átnyúló együttműködést, hiszen az aprólékos engedélyezési eljárásokkal és nyilvántartásokkal jár együtt. Általánosságban elmondható, hogy jelenleg számos olyan, sok engedélyt igénylő, nagy volumenű projekt van, melyek profitálnának az EU-n belüli transzferek egyszerűbbé tett ellenőrzésére irányuló megközelítésből.

Az új uniós exportellenőrzési modell koncepcióján belül komoly erőfeszítést kellene tenni azon cél elérése érdekében, hogy megszüntessék a kettős felhasználású termékek EU-n belüli transzferjének ellenőrzését. Amennyiben biztonsági okokból szükséges, fontolóra lehetne venni alternatív lehetőségeket is annak biztosítására, hogy ne kerüljön sor eltérítésekre, beleértve a következőket:

- a szállítás utáni ellenőrzési mechanizmusok fokozottabb alkalmazása;
- olyan igazolt uniós végfelhasználók jegyzéke, akik a IV. mellékletben jelenleg szereplő különleges termékek/technológiák birtokába kerülhetnének.

Minimumként és az e téren folyó munka első szakaszaként enyhíteni lehetne a nyilvántartási kötelezettséget és bizonyos termékekre általános engedélyeket lehetne bevezetni.

Kérdések:

(49) Támogatná-e Ön azt a célt, hogy fokozatosan csökkenteni kell az EU-n belüli transzfer ellenőrzését?

(50) Támogatná-e Ön azt az elképzelést, hogy az EU-n belüli transzferekre vonatkozó engedélyezési kötelezettséget szállítás utáni ellenőrzési mechanizmus váltsa fel?

(51) Egyetértene-e azzal az elképzeléssel, hogy az EU-n belüli transzferekre vonatkozó engedélyezési kötelezettség helyébe a fent említett, engedélyezett uniós végfelhasználók jegyzékének bevezetése lépjen?

(52) Van-e egyéb javaslata arra vonatkozóan, hogy milyen módon lehetne fokozatosan csökkenteni az EU-n belüli transzfer ellenőrzését?

6.9. Az exportellenőrzések hatékonyabb végrehajtása

Az exportellenőrzésre vonatkozó jogszabályok végrehajtását két szakaszban végzik a vámhatóságok: azon a helyszínen, ahol a termék exporteljárás alá kerül, és az uniós határon. Jelenleg erre a jogérvényesítő hatóságok számára nagyon korlátozottan rendelkezésre álló információk alapján kerül sor.

A fentiekben említett információcsere-mechanizmusok hatékonyabbá válásával a jogérvényesítő hatóságok hozzáférhetnének az érvényes engedélyekre, a nyilvántartott exportőrökre és a gyanús entitásokra vonatkozó, összesített információkhoz, melyeket fel lehetne használni a nagy kockázattal járó ügyletek jobb beazonosításához, ami lehetővé tenné számukra, hogy ezekre összpontosítsák a végrehajtási erőfeszítéseket.

További figyelmet kell fordítani arra is, hogy jobban használják ki az engedélyezett gazdálkodó státuszt az exportellenőrzési folyamatban.

Kérdések:

(53) Milyen típusú információkra lenne szükségük a vámhatóságoknak ahhoz, hogy megfelelően végrehajtsák az exportellenőrzéseket az EU határain?

(54) Hasznosnak tartanák-e a vámhatóságok, hogy hozzáférjenek az EU-ban kiadott engedélyekre vonatkozó, összesített információkhoz és azon exportőrök listájához, akik engedélyt kaptak?

(55) Hogyan lehetne felhasználni az engedélyezett gazdálkodó státuszt az exportellenőrzési kereten belül?

7. KÖVETKEZTETÉSEK

7.1. A következő lépések

Az e zöld könyvhöz kapcsolódó konzultáció célja a 428/2009/EK rendelet 25. cikkében előírtak szerinti felülvizsgálati eljárás megindítása a kettős felhasználású termékek kivitelére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer tekintetében. A soron következő lépések tervezett menetrendje:

– 2011. október 31. – a konzultáció vége;

– 2012. január – jelentés a zöld könyv eredményeiről;

– 2012. szeptember – hivatalos jelentés az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a 25. cikk értelmében;

– 2013–2014 – a kettős felhasználásról szóló rendelet módosítására vonatkozó javaslatok.

7.2. Konzultációs időszak

Valamennyi érdekelt fél ismertetheti a fentiekben vázolt témákkal és kérdésekkel kapcsolatos észrevételeit. Ezeket legkésőbb **2011. október 31-ig** kell elektronikus formában eljuttatni a következő e-mail címre: TRADE-F1-DU-CONSULT-2011@ec.europa.eu.

7.3. Az észrevételek közzététele

A Bizottság tervezi az e zöld könyvre vonatkozó konzultációhoz beérkező észrevételek közzétételét illetve terjesztését. Ha Ön azt szeretné, hogy észrevételét bizalmasan kezeljék, ezt egyértelműen jeleznie kell válaszában.